

Sipoon
vammaispoliittinen ohjelma
2013–2016

Sisällysluettelo

Esipuhe.....	1
1. Ohjelman tavoitteet.....	3
2. Arvot	4
3. Asenteet.....	5
4. Viestintä.....	5
5. Elinympäristö, rakentaminen ja liikkuminen	6
6. Itsenäisen elämän tukipalvelut	7
7. Kuntoutus.....	8
8. Työllistyminen ja taloudellinen turva	9
9. Päivähoito, opetus- ja sivistyspalvelut	10
10. Liikunta ja vapaa-ajanpalvelut	11
11. Vammaisjärjestöt ja vammaisneuvosto	12
12. Ohjelman toteuttaminen ja seuranta	12

Esipuhe

Sipoo on voimakkaasti kehittyvä ja kasvava kunta. Kuntalaisten palveluihin liittyviä päätöksiä ohjaa kunnan strategia. Sipoon asukasluku oli vuonna 2011 18 526 henkilöä. Kasvua edellisestä vuodesta oli 1,5 %. Väestöstä suomenkielisiä oli 61 % ja ruotsinkielisiä 37 % (muita kieliryhmiä 2 %). 0–6-vuotiaita oli 9 %, 7–18-vuotiaita 18 %, 19–64-vuotiaita 58 % ja 65–102-vuotiaita 15 %. Vammaisten henkilöiden lukumääristä ei ole täsmällisiä tietoja, mutta yleisenä arviona on esitetty, että väestöstä 5–10 % on vammaisia ja noin 2 % vaikeavammaisia. Nykyisen asukasluvun mukaan arvioituna tämä tarkoittaisi, että Sipoossa olisi 930–1 850 vammaista ja 370 vaikeavammaista henkilöä.

Sipoon kunnan visio on ”Sipoo – Suomen halutuin”. Vision toteutuminen edellyttää, että kaikki kuntalaiset voivat olla yhdenvertaisesti osallisina kunnan kehittämisessä ja palvelujen suunnittelussa. Tämä vammaispoliittinen ohjelma sisältää kehittämislinjaukset, jotka ovat vammaisten kuntalaisten näkökulmasta tärkeä huomioida kuntaa ja sen palveluja kehitettäessä.

Vammaisen ihmisen yhdenvertaisuuden, osallisuuden ja itsenäisyyden toteutumiseksi ympäristöä on muokattava mahdollisimman esteettömäksi. Esteet voivat olla fyysisiä, sosiaalisia, asenteellisia tai kommunikaatioon liittyviä. Esteetön ympäristö on hyvä ympäristö myös vanhuksille, lapsiperheille tai tilapäisesti vammautuneille, eli kaikille ihmisille. Vammaispolitiikka on osa hyvinvointipolitiikkaa, jonka päähuomio ei ole yksilön sopeuttamisessa, vaan rakenteiden, olosuhteiden ja toimintatapojen kehittämisessä. Yhteiskunnan ensisijainen velvollisuus on järjestää yleiset palvelunsa niin, että ne ovat kaikkien kansalaisten ulottuvilla. Jos vammaisen henkilö ei saa riittäviä ja hänelle sopivia palveluja yleisestä palvelujärjestelmästä, tulevat sovellettaviksi erityislakien, kuten vammaispalvelulain, mukaiset palvelut.

Sipoon vammaispoliittisen ohjelman 2013–2016 tavoitteena on vaikuttaa kunnalliseen suunnitteluun ja päätöksentekoon eri hallinnonaloilla vammaisten henkilöiden elinolosuhteiden parantamiseksi. Tavoitteena on yhteiskunta, jossa toteutuvat vammaisten henkilöiden yhdenvertaisuus, osallisuus ja syrjimättömyys. Suomen vammaispoliittinen ohjelma vuosille 2010–2015 tähdentää vammaispolitiikan toteuttamista yhteiskuntapolitiikan kaikilla lohkoilla. Tämä tarkoittaa vammaispolitiikan valtakunnallista yhtenäistämistä. Tämä edellyttää vammaiskysymysten huomioon ottamista eri hallinnonaloilla ja kaikilla yhteiskunnan tasoilla. Vammaispolitiikan ulottaminen kaikkia hallinnonaloja koskevaksi edellyttää, että kunnan eri toimijat sisällyttävät vammaispolitiikan osaksi omaa työskentelyään ja toimivat keskenään yhteistyössä vammaispoliittisten tavoitteiden toteutumiseksi.

Sipoon edellinen vammaispoliittinen ohjelma oli Itä-Uudenmaan vammaispoliittinen ohjelma vuosille 2000–2006. Sipoon vammaisneuvosto ehdotti Sipoon vammaispoliittisen ohjelman päivitystä. Vammaispoliittisen ohjelman perustana ovat Yhdistyneiden kansakuntien vammaisten henkilöiden oikeuksia koskeva yleissopimus ja Euroopan neuvoston vammaispoliittinen ohjelma sekä valtakunnallinen vammaispoliittinen ohjelma, VAMPO. Tässä ohjelmassa otetaan huomioon myös vuoden 2009

syyskuussa voimaan tullut vammaispalvelulaki ja -asetus sekä laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista.

Vammaisella henkilöllä tarkoitetaan tässä ohjelmassa henkilöä, jolla vamman tai sairauden johdosta on pitkäaikaisesti erityisiä vaikeuksia suoriutua tavanomaisista elämän toiminnoista.

Sipoon sosiaali- ja terveysvaliokunta nimesi kokouksessaan 14.11.2011 seuraavan työryhmän:

Annika Ingves, puheenjohtaja

Johanna Horelli, Kehitys- ja kaavoituskeskus

Petra Salomaa, Sivistysosasto

Peter Stenvall, Talous- ja hallintokeskus

Selja Wolff, Tekniikka- ja ympäristöosasto

Jessica Lökfors, Sosiaali- ja terveysosasto, työryhmän sihteeri.

Työryhmä valmisteli ohjelmaa vuorovaikutuksessa Sipoon vammaisneuvoston kanssa. Ohjelmasta pyydettiin lausunnot kunnan eri osastoilta ja valiokunnilta.

Vaikka ohjelma on nimeltään vammaispoliittinen ohjelma, useat siinä esitellyt asiat ovat yhteisiä eri väestöryhmille, mm. pienten lasten vanhemmille, iäkkäille henkilöille ja pitkäaikaissairaille. Kuitenkin on hyvä pitää mielessä, että kun jäljempänä puhutaan vammaisista henkilöistä, käsite pitää sisällään myös pitkäaikaissairaat.

1. Ohjelman tavoitteet

Tavoitteiden lähtökohtana on, että vammaiset henkilöt ovat parhaita asiantuntijoita itseään koskevissa asioissa.

Tämän ohjelman tavoitteena on saada sipoolaiset vammaiset ja pitkäaikaissairaat henkilöt yhdenvertaisiksi päätöksentekijöiksi sekä heitä itseään että kuntaansakin koskevissa asioissa.

Yhdenvertaisuuden kautta jokaisella vammaisella ihmisellä on mahdollisuudet hyvään ja mielekkääseen elämään hänen omista kyvyistään ja erityisominaisuuksistaan sekä tarpeistaan ja tavoitteistaan lähtien. Yhdenvertaiset mahdollisuudet toteutuvat vain siten, että vammaisten henkilöiden oikeudet tiedostetaan ja tunnustetaan kaikilla elämän aloilla. Sosiaali- ja terveysministeriön antamat laatukriteerit koskettavat myös vammaisten henkilöiden elämää (esim. vanhus- ja asumiskriteerit).

Vammaispoliittisen ohjelman tarkoitus on vaikuttaa esim. päätöksentekijöihin, palveluntuottajiin ja yrittäjiin sellaisten ratkaisujen syntymiseksi, jotka ottavat huomioon kaikkien sipoolaisten vammaisten henkilökohtaiset tarpeet. Vammaispolitiikka on senlaatuista politiikkaa, jonka tulokset näkyvät varsin pitkällä aikavälillä.

Ohjelman tavoitteena on tukea vammaispalveluiden laadun kehittämistä sekä lujittaa ja lisätä julkisen sektorin, vammaisneuvoston ja eri vammaisjärjestöjen välistä yhteistyötä.

Näihin tavoitteisiin pääsemisessä on keskeisessä asemassa vammaisneuvosto. Vammaisneuvosto toimii vammaisasioiden asiantuntijana asioiden valmisteluvaiheessa. Samalla vammaisneuvosto toimii yhdyssiteenä eri vammaisjärjestöjen ja kunnan hallinnon välillä sekä kerää ja jakaa ajankohtaista tietoa vammaisasiosta päättäjille ja asioiden valmistelijoille.

Toimenpiteet

- Vammaisneuvosto toimii vammaisasioiden asiantuntijana asioiden valmisteluvaiheessa. Samalla vammaisneuvosto toimii yhdyssiteenä eri vammaisjärjestöjen ja kunnan hallinnon välillä sekä kerää ja jakaa ajankohtaista tietoa vammaisasiosta päättäjille ja asioiden valmistelijoille.
- Päätettäessä vammaisia henkilöitä koskevista asioista eri hallintoelinten tulee ottaa vammaisten kuntalaisten tarpeet huomioon jo suunnitteluvaiheessa, koska kaikki ratkaisut vaikuttavat myös muihin kuntalaisiin.
- Sosiaali- ja terveysministeriön antamat laatukriteerit koskettavat myös vammaisten henkilöiden elämää (esim. vanhus- ja asumiskriteerit).

2. Arvot

Kaiken toiminnan perusteena ovat arvot niin kunnan strategiassa kuin myös vammaistyössä. Vammaisten henkilöiden arvomaailmaan kuuluvat seuraavat arvot:

Ihmisarvo
Oikeudenmukaisuus
Osallisuus
Luotettavuus ja
Tasa-arvo.

Ihmisarvo

Jokainen henkilö on huomioitava yksilönä. Perustuslain mukaan kaikkia henkilöitä on kunnioitettava ikään, sukupuoleen, ihonväriin tai vammaisuuteen katsomatta. Kaikki ovat tasavertaisia kuntalaisia. Vammaisten syrjimistä ei voida hyväksyä missään olosuhteissa.

Oikeudenmukaisuus

Vammaisia henkilöitä on kohdeltava oikeudenmukaisesti. Vammaiset henkilöt on huomioitava tasavertaisina kansalaisina kaikessa kunnan päätöksenteossa. Vammaisilla henkilöillä pitää olla mahdollisuus päästä osalliseksi kunnan toimintoihin. Näitä ovat asuminen, esteetön asiointi eri virastoissa ja laitoksissa, mahdollisuus tulla kuulluksi kaikissa julkisissa laitoksissa ja erilaisissa palveluissa (kaupat muun muassa), esteetön liikkuminen, mahdollisuus erilaisiin harrastuksiin ja sosiaalisiin kanssakäymisiin.

Osallisuus

Kunnan palveluissa on huomioitava vammaisen mahdolliset esteet (liikuntavamma, näkövamma, kuulovamma ym.) erilaisten palvelujen käyttöön ja varmistettava, että vammaisen voi osallistua häntä koskevaan päätöksentekoon ja saa tiedon kunnan toiminnoista. Myös kunnan alueen tiloissa on huomioitava vammaisen henkilön mahdollisuus työskennellä tai asioida siellä.

Luotettavuus

Vammaisten henkilöiden on voitava luottaa kunnalliseen päätöksentekoon niin, että he tietävät tulevansa aina huomioonotetuiksi eri päätöksenteon sektoreilla. Kaiken päätöksenteon on oltava läpinäkyvää ja luotettavaa. Tiedot päätöksistä on julkistettava sellaisessa muodossa, että ne ovat kaikkien tavoitettavissa.

Tasa-arvo

Vammaiset henkilöt tulee hyväksyä tosiasiallisesti tasa-arvoisina henkilöinä vammattomien kanssa. Vammaisten henkilöiden on saatava kaikkea palvelua myös omalla äidinkielellään kaikissa julkisissa toimipisteissä. Tasa-arvo kaikessa toiminnassa on vammaisille todella keskeinen arvo.

3. Asenteet

Erittäin suuren esteen vammaisten henkilöiden yhdenvertaiselle osallistumiselle muodostavat heihin kohdistuvat asenteet. Asenteellista suhtautumista esiintyy koko yhteiskunnassa. Kotona tapahtuvalla kasvatuksella on tärkeä rooli asenteiden muodostumisessa.

Asennekasvatuksen jatkumo on turvattava myös päivähoidossa, koulussa ja työpaikoilla. Asennekasvatuksella vältetään vammaisiin henkilöihin kohdistuva syrjintä. Asenteisiin vaikuttaminen on oltava myös eri hallintokuntien toiminta- ja opetusohjelmissa.

On tärkeätä saada asenneilmapiiri muuttumaan siten, että vammaisen henkilö koetaan ensin ihmisenä ja vasta sen jälkeen henkilönä, jolla on vamma. Myös ihmisten erilaisuuden hyväksymiseen ja ymmärtämiseen tulee pyrkiä vaikuttamaan. Vammaisten lasten päivähoito ja koulunkäynti järjestetään yhdenvertaisena muiden lasten ja oppilaiden kanssa.

Toimenpiteet

- Päivähoidon ja eri oppilaitosten työsuunnitelmissa pyritään huomioimaan mahdollisuuksien mukaan toimintarajoitteita käsitteleviä asioita.
- Vammaisia henkilöitä/omaisia tulee käyttää erilaisissa koulutustilaisuuksissa kouluttajina, koska he ovat parhaita asiantuntijoita erilaisiin toimintarajoitteisiin liittyvissä asioissa.
- Kunnan sisäisessä koulutuksessa tulee kaikilla toimialoilla olla vammaisuuteen ja vammaisten ihmisten kohtaamiseen ja huomioon ottamiseen liittyviä aiheita. Koulutuksen ja siihen osallistumisen tulee olla säännöllistä.

4. Viestintä

Hyvään ja asianmukaiseen viestintään on kiinnitettävä erityistä huomiota. Asianmukainen viestintä sekä vuorovaikutus edellyttävät kaikilta toimijoilta viestinnän hyvää suunnittelua ja järjestelmällistä huolenpitoa sen kattavuudesta. Viestintä ei voi olla pelkästään sähköisessä muodossa, koska silloin on vaara, että merkittävä osa kuntalaisista voi jäädä kokonaan heitä koskevan tiedonkulun ulkopuolelle. Kaikille kuntalaisille tulee turvata aidosti tasavertainen mahdollisuus osallistua, tulla kuulluksi ja ilmaista mielipiteensä. Asiallinen tiedonkulku takaa vammaisille täysivaltaisen osallistumisen ja vaikuttamisen kunnan suunnitteluun, palvelujen ja elinolojen kehittämiseen.

Varsinkin vaikeavammaisille ja heidän huoltajilleen ja omaisilleen on taattava tiedot niistä palveluista, joihin vaikeavammaiset ovat oikeutettuja. Vammaispalveluista on oltava aina saatavilla ajan tasalla olevaa tiedotusmateriaalia. Tiedottamisessa on huomioitava vammaispalvelulain mukaiset toiminnot.

Toimenpiteet

- Sipoon kunnan internetsivut ja vammaispalveluopas pidetään ajan tasalla valtuustokausittain.
- Tiedotus on tarvittaessa toteutettava selkokielellä (esim. äänitiedotteet).
- Vammaispalvelujen on jaettava tarvittava tieto eri vammaisjärjestöille.
- Aisti- ja kommunikaatiovammaisten viestintämahdollisuuksia tulee tukea eri muodoissa. Heidän palvelujensa parantamiseksi julkisiin palvelupisteisiin (posti, pankit, seurakunnat, Kela ja kunta) suositellaan hankittavaksi esim. kuunteluvahvistimia /induktiosilmukoita ja muita tarpeellisia kommunikointia helpottavia apuvälineitä. Tilojen tulee tukea kommunikaatiota (esim. akustiikka, kontrastit ja valaistus).
- Ensimmäisen tapaamisen yhteydessä esimerkiksi vammaispalvelujen sosiaalityöntekijä huolehtii vammaisen ihmisen palveluohjauksesta.
- Kunnan tulee kiinnittää erityistä huomiota tiedottamiseen myös silloin, kun lainsäädännössä, palveluissa tai elinympäristössä tapahtuu vammaisia henkilöitä koskevia muutoksia, ovat ne sitten kielteisiä tai myönteisiä.

5. Elinympäristö, rakentaminen ja liikkuminen

Vammaisten henkilöiden tasavertaiset osallistumismahdollisuudet ja toimintaa tukevat mahdollisuudet muihin kuntalaisiin verrattuna edellyttävät esteetöntä ympäristöä. Elinympäristön terveellisyys, turvallisuus ja viihtyisyys ovat väestön fyysisen ja psyykkisen terveyden ylläpitämisen edellytyksiä. Tähän luo perustan hyvä suunnittelu ja kaavoitus.

Vammaisia henkilöitä palvelevat ratkaisut palvelevat kaikkia kuntalaisia niin vanhuksia, lastenvaunujen kanssa liikkuvia vanhempia, pitkäaikaissairaita kuin myös vammaisia. Kun vammaisten henkilöiden tarpeet otetaan huomioon jo suunnitteluvaiheessa, ne eivät lisää rakentamiskustannuksia. Näin vältetään jälkikäteen tehtäviltä muutoksilta, jotka ovat usein kalliita. Voimassa olevien rakentamismääräysten mukaan kaikki julkiset rakennukset on suunniteltava ja rakennettava kaikille henkilöille soveltuviksi, eli esteettömyysnäkökulmat huomioiden. Samoin on perusparannuksissa otettava huomioon esteettömyys.

Koko asuin- ja elinympäristö - julkiset ja yleiset rakennukset sekä asuinrakennukset, kadut ja kulkuväylät, puistot ja lähivirkistysalueet - tulee rakentaa, huoltaa ja ylläpitää ympäri vuoden niin, että kaikki kuntalaiset pystyvät niitä käyttämään.

Julkista liikennettä tulee kehittää niin, että sen tarjoamat palvelut ovat myös vammaisten henkilöiden käytettävissä.

Toimenpiteet

- Sipoon merkittävistä julkisista uusista ja peruskorjattavista hankkeista sekä merkittävistä kaavamuutoksista tulee pyytää vammaisneuvostolta lausunto. Lausuntojen antamiseen on neuvostolle annettava asianmukaiset resurssit.
- Sipoon kunnassa rakentamisessa on otettava huomioon, että kaikki uudet ja peruskorjattavat vähintään kolmikerroksiset asuintalot varustetaan hissein, mielellään puhuvat hissit.
- Sipoon kunnan on huolehdittava siitä, että toimintarajoitteiselle on tarjolla yksikerroksisia erikokoisia asuntoja.
- Joukkoliikenteessä on vammaisten tarpeet otettava huomioon: kulku pysäkeille tulee olla esteetöntä ja on hankittava matalalattiabusseja julkisen liikenteen reiteille. Joukkoliikenteen kehittämisessä on huomioitava myös haja-asutusalueilla asuvat vammaiset, pitkäaikaissairaat ja vanhukset.
- Kunta kiinnittää jatkossa paremmin huomiota siihen, että kaikkiin kunnan vastuulla oleviin toimipisteisiin on mahdollista päästä myös pyörätuolilla (sosiaalitoimen toimipisteet, terveyspalvelupisteet, eri alueilla olevat asiointipisteet, koulut jne.).
- Kunnan rakennusvalvontaviranomainen ottaa huomioon, että kaikki kuntaan rakennettavat ja peruskorjattavat palvelupisteet ovat esteettömiä.
- Palvelupisteiden ja julkisten rakennusten pihojen, pysäköintialueiden, tori- ja aukioiden, katujen, teiden, puistojen ja lähivirkistysalueiden suunnittelussa, rakentamisessa ja kunnossapidossa on otettava huomioon myös toimintarajoitteisten liikkuminen.
- Kunnalle laaditaan esteettömyysohjelma vammais- ja vanhusneuvoston yhteistyönä ja laatimisvaiheeseen voivat osallistua myös kunnan eri toimialojen asiantuntijat.
- Esteettömyydestä pyritään mahdollisuuksien mukaan huolehtimaan myös työpaikoilla.

6. Itsenäisen elämän tukipalvelut

Itsenäisen elämän mahdollistamiseksi monet vammaiset henkilöt tarvitsevat tukipalveluja. Yhdenvertaisuusperiaatteen mukaisesti vammaisten henkilöiden tulee saada tarvitsemansa palvelut kunnan yleisistä palvelupisteistä muiden kuntalaisten tapaan. Jos näin ei ole aina mahdollista, vammaiselle henkilölle on taattava selviytymisedellytykset muilla palvelu- ja tukitoimilla. Samoin on huomioitava vammaisten omaisten/perheiden/lähiverkoston jaksaminen. On kehitettävä sosiaalista tukiverkostoa sekä vammaisten että lähiympäristön tarpeiden mukaan.

Vammaispalvelulaissa palvelut ja tukitoimet on jaettu kahteen ryhmään. Subjektiiiviset oikeudet sisältävät sellaiset palvelut ja tukitoimet, jotka ovat vaikeavammaisten henkilöiden itsenäisen suoriutumisen kannalta välttämättömiä. Näitä ovat kuljetuspalvelut, saattaja mukaan lukien, tulkkipalvelut, palveluasuminen, asunnon muutostyöt ja asuntoon kuuluvat välineet ja laitteet sekä henkilökohtainen apu. Näiden palvelujen osalta kunnalla on erityinen sitova järjestämisvelvollisuus määrärahoista riippumatta. Toiseen ryhmään kuuluvat ne palvelut, joita kunta järjestää talousarvioon varattujen määrärahojen puitteissa.

Sipoon kunnassa on huolehdittava siitä, että vammaispalvelulaissa tarkoitetut palvelut kattavat kaikkien vammaisryhmien tarpeet. Kuljetuspalveluiden myöntämisessä otetaan huomioon vammaisen yksilölliset tarpeet. Kodinomaiset tilapäishoitopaikat, jotka tarjoavat vammaisille lapsille yksilöllisiä hoitopalveluja, tukevat vanhempien hoitotyötä.

Toimenpiteet

- Lain mukaan jokaisella vammaisella on oikeus palvelusuunnitelmaan.
- Lain mukaisia määräaikoja noudatetaan.
- Vammaisten henkilöiden kotona asumista tuetaan ja tukitoimia valvotaan:
  - asunnon muutostyöt
  - apuvälineet
  - henkilökohtainen apu.
- Vammaisen henkilön omaishoito on turvattava hoitajan vapaa-ajan tai sairausloman aikana.

7. Kuntoutus

Kuntoutusta tarvitaan ylläpitämään ja parantamaan vammaisten ja pitkäaikaissairaiden henkilöiden toimintakykyä sekä edistämään ja tukemaan heidän itsenäistä suoriutumistaan päivittäisistä toiminnoista.

Kuntoutuksen perustana on kuntoutussuunnitelma, jonka kuntoutustyöryhmä laatii yhteistyössä asiakkaan kanssa. Kuntoutussuunnitelma tulee laatia kaikille sitä tarvitseville ja suunnitelman toteutumista tulee säännöllisin väliajoin valvoa. Avokuntoutusta tulee kehittää yhdessä järjestöjen kanssa. Kuntoutustoimintaa varten tulee olla riittävät laatukriteerit ja niiden toimintaa seurataan.

Onnistuneen kuntoutusohjauksen edellytys on oikea-aikaisuus. Turhat viivytykset huonontavat kuntoutumismahdollisuuksia. Kuntoutuksen alussa vammainen on kiinteästi ohjaajan tuen varassa, mutta prosessin edetessä kuntoutuja tarvitsee yhä vähemmän ohjaajan tai muiden kuntoutustahojen apua.

Toimintarajoitteisen tarve saada kuntoutussuunnitelmaan perustuvaa kuntoutusta on huomioitava hänen elämänsä kaikissa vaiheissa. Kunnan

tulee vastata siitä, että vammainen henkilö saa tarvitsemansa apuvälineet ja niihin liittyvän huollon.

Kunnan on turvattava myös psykososiaalinen kuntoutus.

Toimenpiteet

- Kunnan tulee huolehtia sopeutumisvalmennuksesta vammaisen tai pitkäaikaissairaana elämän eri vaiheissa.
- Apuvälineiden tarjonta ja huolto tulee jatkossakin turvata riittävin määrärahoihin.
- Perusterveydenhuollon, sosiaalitoimen, Sivistososaston ja vammaisten välinen yhteistyö on hoidettava joustavasti.

8. Työllistyminen ja taloudellinen turva

Vammaisten henkilöiden osaaminen ja voimavarat on otettava käyttöön niin ansiotyössä kuin vaihtoehtoisissa työ- ja toimintamuodoissa. Vammaisista henkilöistä noin kolmasosalla on työsuhde.

Useimmat vammaiset henkilöt kykenevät ansiotyöhön, kunhan olosuhteet on tehty suotuisiksi. Henkilön vammaisuus ei saa olla työnsaannin este. Usein vammaisten henkilöiden työllistymistä vaikeuttavat asenteet ja niiden lisäksi ympäristötekijät sekä apuvälineiden ja avustajapalveluiden saannin hankaluus. Vammaisten henkilöiden työllistyminen helpottaa heidän omaa toimeentuloaan ja vähentää olennaisesti yhteiskunnan kustannuksia.

Työvoimahallinnon tulee tiedottaa työntekijälle saatavissa olevista uusista teknologian suomista mahdollisuuksista ja työnantajalle mahdollisuudesta saada tukea vammaisten henkilöiden työllistämiseen niin, että tarpeelliset työssäkäynnin mahdollistavat apuvälineet ovat käytettävissä.

Kokopäiväisten töiden lisäksi tulee vammaisille henkilöille järjestää mahdollisuus osa-aikaiseen työhön, projektiluonteiseen työhön ja etätyöhön. Myös suojatyöpaikkoja tulee olla riittävästi. Kehitysvammaisten henkilöiden työtoimintaa tulee kehittää avotyöllistämisen suuntaan ja siten, että työstä maksetaan palkkaa.

Vammaisten ja sosiaalitoimen välille tarvitaan enemmän yhteistyötä, jotta saadaan jokaisen asiakkaan sosiaalinen ja taloudellinen asema inhimilliselle tasolle.

Työllistymiseen ja taloudelliseen turvaan liittyvät toimenpiteet vaativat erityistä osaamista ja huolellisuutta, esimerkiksi koulusta työelämään siirtyminen on suunniteltava huolellisesti niin, että siitä tulee molempia osapuolia tyydyttävä kokemus.

Toimenpiteet

- Painopiste vammaisten työllistymisessä tulee olla ensisijaisesti tavanomaiseen ansiopohjaiseen työhön.
- Työtoimintaa kehittämällä ja monipuolistamalla voidaan tulevaisuudessa avata ovia vammaisille työelämään, koulutukseen ja työnohjaukseen.
- Kunnan tulee olla suunnannäyttäjä vammaisten henkilöiden työllistämisessä. Kunnan tulee itse työllistää ja yhdessä vammaisjärjestöjen kanssa kannustaa työnantajia työllistämään vammaisia henkilöitä. Lisäksi kunnan tulee ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin, jotta vammaisten työelämään sijoittuminen mahdollistuu.
- Vammaisten ja vajaakuntoisten työllistymiseksi tulee muiden toimenpiteiden lisäksi kehittää myös tuettua työllistämistä. Heille tulee tarjota tukea työpaikan hankkimisessa, työn oppimisessa ja työsuhteen ylläpitämisessä. Tuettuun työllistymiseen on kunnan varattava riittävät voimavarat.
- Kehitysvammaiset henkilöt on saattaen siirrettävä koulusta työelämään. Heille tulee antaa tarvittava tuki myös työelämässä, jotta päästään onnistuneeseen tulokseen.
- Mikäli vammaisen henkilön ei ole mahdollista osallistua työelämään, kunnan on järjestettävä sopivaa kuntouttavaa päivä- ja työtoimintaa.

9. Päivähoito, opetus- ja sivistyspalvelut

Päivähoidossa ja perusopetuksessa on noudatettava sitä periaatetta, että lapset ja nuoret osallistuvat tasa-arvoisina ja täysivaltaisina jäseninä muiden kanssa toimintaan. Erityisen tuen tarpeessa oleville lapsille ja nuorille taataan henkilökohtaisen oppimisen ja kuntoutuksen suunnitelman mukaiset tukitoimet, kuten apuvälineet, ryhmäkohtainen/henkilökohtainen avustaja, oppimisjärjestelyt.

Toimintarajoitteisille on taattava heidän kyvyistään lähtien muiden kanssa yhdenvertaiset ammatillisen ja korkeakouluasteisen kouluttamisen mahdollisuudet. Myös muita erilaisia ammattiin valmentavan koulutuksen muotoja, kuten oppisopimuskoulutusta ja etäopiskelumahdollisuuksia on hyödynnettävä.

Vammaisten henkilöiden koulutustasoa nostamalla edesautetaan heidän mahdollisuuksiaan työllistyä elämän myöhemmässä vaiheessa. Myös kirjastojen ja kansalaisopistojen palveluiden on oltava vammaisten henkilöiden käytössä, esteettömyys.

Yhteistyö on tärkeää erityistä tukea tarvitsevan oppilaan koulunkäynnin helpottamiseksi. Yhteistyötä tehdään koulutoimen, sosiaalityön, nuorisotoimen, kasvatus- ja perheneuvolan sekä hoitavien lähitahojen kanssa. Nämä kaikki muodostavat kattavan verkoston.

Toimenpiteet

- Toimintarajoitteisille tulee turvata samanlaiset oikeudet valita itse oppilaitoksensa kuin muillekin. Siihen oppilaitokseen, jossa oppilas opiskelee, tulee osoittaa tarvittavat tukimuodot, apuvälineet ja avustajapalvelut. Oppilaitoksen ympäristö tulee muokata vammaisen oppilaan toimintaa tukeväksi. Tukipalvelut pyritään osoittamaan lähikouluun ja oppilaan pitää saada omien erityistarpeitten mukaan sekä tuki että koulupaikka yksilöllisesti. Avustajien määrä on oltava riittävä ja avustaja pitää miettiä henkilökohtaisen avun tarpeen mukaan yksilöllisen arvioinnin perusteella.
- Viittomakielisten kuulovammaisten henkilöiden oikeus opiskella omalla äidinkielellään tulee turvata.
- Henkilökohtaisten avustajien määrä tulee mitoittaa tarvetta vastaavaksi.
- Toimintarajoitteisten ammatinvalinnan ohjaus sekä ammattikoulutustarve ja mahdollisuudet on turvattava.
- Kunnan on tuettava oppisopimuskoulutuksen ja etäopiskelun mahdollisuuksia.

10. Liikunta ja vapaa-ajanpalvelut

Kulttuuripalvelut kuuluvat osana henkistä hyvinvointia ylläpitäviin palveluihin.

Liikunta tarjoaa kaikille kuntalaisille mahdollisuudet fyysisesti virkistävään toimintaan, joka lisää henkilön henkistä hyvinvointia. Toimintarajoitteisten tulee voida osallistua erilaisiin yleisiin vapaa-ajantoimintoihin ja saada tarvittaessa erityispalveluja. Kunnan liikuntatoimen pitää jatkossakin järjestää eri vammaisryhmille sopivaa liikuntaa. Yhteistyötä eri urheiluseurojen kanssa on kehitettävä vammaisystävälliseen suuntaan.

Toimenpiteet

- Vammaisten omaa kulttuuria, liikuntaa ja vapaa-ajanpalveluita tulee tukea avustuksin ja tiloja tarjoamalla.
- Vammaisille tulee turvata tasavertaiset osallistumismahdollisuudet kulttuuri-, liikunta- ja harrastustoimintaan riittävin apuväline- ja avustajaresurssein (induktiosilmukat).
- Teatteri-, konsertti- ym. esityksiin on avustajan tai tulkin päästävä ilman pääsymaksua.
- Liikuntatoimen ja kunnan muiden hallintokuntien, erityisesti sosiaalitoimen, yhteistyömuotoja tulee kehittää ja lisätä. Samoin tulee jatkaa liikuntatoimen ja vammaisjärjestöjen yhteistoimintaa kehittämällä esimerkiksi erityisharrastusvälineiden tarjontaa.
- Kaikkien toimipaikkojen esteettömyyteen on kiinnitettävä huomiota. On otettava huomioon myös hajusteettomuus.

11. Vammaisjärjestöt ja vammaisneuvosto

Vammaisjärjestöissä tehdään erittäin merkittävää sosiaali- ja terveystalv palveluja täydentävää työtä. Vammaisjärjestöt tulee ottaa ns. kolmannen sektorin edustajina osaksi sipoolaista kestävästä kehitystä. Järjestöjen työtä on mahdollista helpottaa ja samalla aikaansaada yhteistoiminnalla synergiaa vammaisten ja koko yhteiskunnan yhteiseksi eduksi ja hyväksi.

Vammaisneuvosto toimii vammaisten henkilöiden, heidän omaistensa ja vammaisjärjestöjen sekä kunnan eri toimialojen yhteistyöelimenä. Vammaisneuvoston tehtävänä on vammaisten henkilöiden edunvalvonta, vammaisten henkilöiden tasa-arvon ja vaikuttamismahdollisuuksien edistäminen, yleiseen rakennustoimintaan vaikuttavan suunnittelun ja päätöksenteon seuranta vammaisten henkilöiden kannalta ja vammaisille tarkoitettujen palvelujen ja taloudellisten tukitoimien kehityksen seuranta. Näihin asioihin vammaisneuvosto vaikuttaa aloittein, esityksin ja lausunnoin.

Toimenpiteet

- Sipoon kunnan tulee kaikilla toimintatasoilla päätöksenteosta toteutukseen hyödyntää vammaisjärjestöjen monipuolista asiantuntemusta vammaiskysymyksissä.
- Vammaisasioiden huomioiminen taataan nimeämällä eri hallintokuntien edustajia vammaisneuvostoon.
- Kunnan virallisissa delegaatioissa voisi olla mukana vammaisjärjestöjen edustajia mahdollisuuksien mukaan.

12. Ohjelman toteuttaminen ja seuranta

Sipoon vammaispoliittinen ohjelma sisältää konkreettisia toimenpide-ehdotuksia vammaisten asioiden huomioimiseksi. Ne on mahdollista toteuttaa vammaisneuvoston ja eri toimialojen välisellä yhteistyöllä.

Vammaisneuvoston tulee tarkistaa ohjelman tavoitteita ja seurata niiden toteutumista valtuustokausittain.

Toimenpiteet

- Vammaisneuvoston on oltava mukana tämän ohjelman mukaisten toimenpide-ehdotusten suunnittelussa ja toimeenpanossa.
- Jokaisen hallintokunnan ja toimialan on otettava omassa toiminnassaan huomioon ohjelman mukaiset toimialaa koskevat tarpeet ja niihin on varattava resurssit.
- Laaditaan Sipoon kuntaan esteettömyysohjelma yhteistyössä vanhusneuvoston kanssa.